

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja **Gustav Pirc**, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 13. V Ljubljani, 15. julija 1913. Letnik XXX.

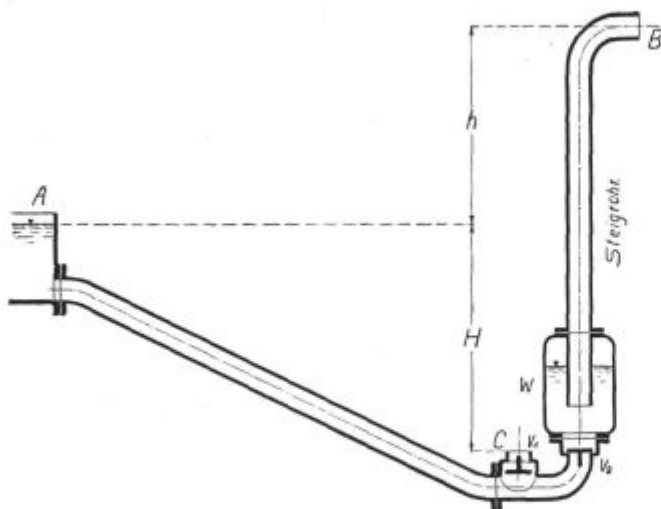
Obseg: Vodogòn. — Belokranjski gozdi in nova železnica. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — „Konjerejec“: — Sosega Razumnika konjereja. — Žrebetna kobila in žrebe po porodu. — Naprava tekališč za konje. — Konjerejske vesti. — Uradne vesti konjerejskega odseka. — **Inserati.**

Vodogòn. (Hydropulsor.)

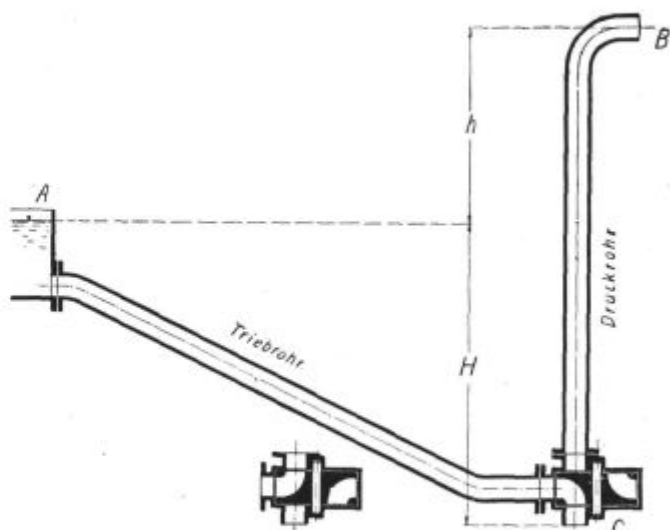
Voda je za življenje neobhodno potrebna in je je v naravi jako mnogo. Imamo pa pogosto neprilike zaradi nje: tu je nedostaja, tamkaj je je preveč.

veliko delovno silo. Te naprave so navadno precēj drage, zahtevajo oskrbovanja in vzdrževanja ter se splačujejo le tamkaj, kjer je vrednost njihovega dela večja od stroškov za napravo in vrdrževanje.

Pogostoma pa so razmere, ki zaradi svoje neznatnosti ne morejo prenašati stroškov za naprave, navadno

Podoba 82.

Podoba 83.

Človeško gospodarstvo pa dostikrat zahteva, da se ta nasprotja po možnosti zravnavajo, da se neugodne razmere uravnajo gospodarsko.

V to svrhu nam služijo različne naprave, ki nam po potrebi vodo dovajajo ali odvajajo. V neugodnih razmerah so potrebne naprave (stroji), ki zahtevajo

rabljene v takih slučajih. Za take razmere so zelo važne naprave, ki se dajo oskrbeti z razmeroma majhnimi stroški, ne zahtevajo veliko oskrbovanja, pa vendar dobro služijo svojemu namenu. To so samodelujoče naprave.

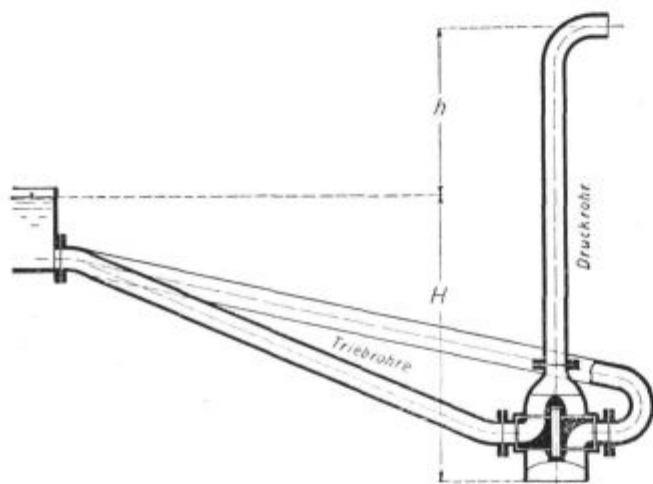
Francoz Jožef Mihael Montgolfier (čitaj:

Mongolfjé) je že l. 1796. iznašel samodelujoče vodno dvigalo, ki je še danes pod imenom hidravlični oven splošno znano in je tudi po naših krajih razširjeno. V tem spisu bom to dvigalo kratko imenoval vodni oven.

Vodni oven se največkrat rabi, da niže tekočo vodo žene na kak višje ležeč kraj, n. pr. h kakemu poslopju ali posestvu, ki zgoraj nima vode in si jo mora od spodaj dovažati. Če razmere ne dopuščajo naprave kakega drugega dvigala s primerno delovno silo, si je včasih mogoče pomagati s samodelujočim vodnim ovnom.

Kako pa je mogoče, da vodni oven goni vodo višje kakor je gladina spodaj tekoče vode? Saj je znano, da voda v občujočih posodah stoji enako visoko. Da nam bo mogoče to umeti, si moramo temeljni zakon tega pojava razjasniti s podobo.

Podoba 82. nam kaže vodilno misel pri sestavi vodnega ovna. Na levi strani pri A vidimo posodo z vodo. Iz te posode vodi cev poševno navzdol proti desni do C. Razloček med višino A in C je vodni padec H. Čim večji je padec, tem večji je tudi pritisk

Podoba 84.

vode spodaj v cevi pri C. Od tu pelje cev nekoliko dalje, se dvigne in konča pri B, mnogo višje kakor je gladina vode pri A.

Po zakonu o ravnotežju tekočin v občujočih posodah bi morala voda v pokončni cevi stopiti tako visoko, kakor stoji v posodi pri A. Vsled posebnih priprav se pa voda sama dviga, da izteka iz pokončne cevi pri B. Opazujmo vse delo povrsti!

Voda teče iz posode A po cevi navzdol proti C. Tukaj je zaklopnica V_1 , ki navzgor zapira iztok, če jo kaka sila od spodaj pritisne, sicer pa pušča iztok odprt. Ko voda priteče do zaklopnice, izteka skoz odprtino, dokler ne dobi toliko moči, da zaklopnico dvigne in zapre iztok. Sedaj dere z vso silo dalje proti drugi zaklopnici V_2 (ki cev zapira navzdol), jo dvigne ter teče v pokončno cev proti B. To se godi toliko časa, da je teža vode v pokončni cevi enaka pritisku vode od spodaj. Kakorhitro se to zgodi, zapre zaklopnica V_2 cev, in nad njo nahajajoča se voda ne more spodaj odteči.

Pritisk (teža) vode v pokončni cevi je ustavil dotekanje vode iz posode A ter je obenem zaprl pot navzdol pri V_2 . Ker je sila vode, dotekajoče od A proti C, ponehala, je zaklopnica V_1 zopet padla ter je vodi, dotekajoči od A, zopet odprla pot na prosto. Sedaj

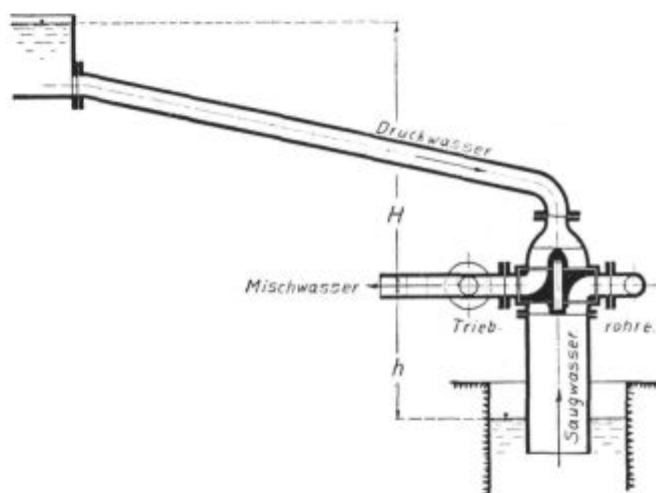
voda zopet začne dotekati, dokler ne dobi toliko moči, da zapre zaklopnico V_1 , dere dalje, odpre zaklopnico V_2 ter s silo potisne vodo v pokončni cevi kvišku, kakor se je to zgodilo prvič. To se neprestano ponavlja. Voda se v pokončni cevi dviga in izteka pri B.

Na podobi 82. vidimo nad zaklopnico V_2 še nekaj: razširjen del, ki je zgoraj napolnjen z zrakom. To je vetrenik, ki ima to nalogo, da vodo tako potiska po cevi kvišku, da zdržema izteka pri B. V vetrenik doteka voda sunkoma ter tamkaj nahajajoči se zrak stiska; napetost stisnjenega zraka pa precej enakomerno potiska vodo po cevi navzgor.

Sila, ki je dvigala vodo v pokončni, iztočilni cevi, je bila živa sila tekoče vode. Dokler voda miruje, deluje samo s svojo težo, tekoča voda pa deluje tudi z živo silo, in ta sila dviga vodo visoko nad gladino — toliko visoko, dokler more obvladovati nasproti delujoče sile.

Najugodnejše je to, da se voda v vodnem ovnu sama dviga, da z menjajočim zapiranjem in odpiranjem zaklopnic uravnava svojo silo ter se sunkoma potiska v iztočilno cev.

Neugodno je pa to, ker vodnih ovnov ni mogoče

Podoba 85.

prirediti za velike množine vode. Zaklopnice neprestano trkajo in vsled tega precej trpe; če bi pa naredili obsežnejše cevi z večjimi zaklopnicami, bi se te kmalu razbile. Zato so vodni ovni porabni le za prevajanje majhnih množin vode.

Po istih temeljnih zakonih, kakor je sestavljen vodni oven, je l. 1909. sestavil kraljevi stavbni svetnik Adolf Abraham v Berlinu novo samodelujoče vodno dvigalo, ki ima mnogo prednosti pred vodnim ovnom, nima pa njegovih napak. To vodno dvigalo je patentirano pod imenom hydropulsor (čitaj hidropulzor), jaz ga bom pa tu imenoval vodogon, po njegovem delovanju, ker goni vodo z nižjih na višja mesta. Naj nam bistvo vodogona pojasni podobna slika (pod. 83.) kakor vodni oven (pod. 82.).

Če podobo 83. primerjamo podobi 82., vidimo, da je vodogon preprostejši od vodnega ovna. Vodogon nima nobene zaklopnice, pa tudi vetrenika ne. Ob stiku cevi za dotekanje delujoče vode z iztočilno cevjo vidimo pri C obratni kotač, ki se vrti okrog svoje osi ter po potrebi menjaje zapira in odpira cevi, kar pri vodnem ovnu delata zaklopnici.

Voda, ki teče od A po cevi proti C, izteka skoz spodnjo odprtino pri C, dokler ne doseže velike brzine;

tedaj pa sama obrne obratni kotač tako, da zapre spodnjo odprtino in odpre pot navzgor v pokončno cev, kakor kaže narisek na 83. podobi spodaj na levi.

V pokončni cevi se voda dviga, dokler njena teža ne oslabi pritiska od spodaj. Še preden pa ta pritisk uniči, se obratni kotač zasuče, zapre pokončno cev nad seboj in odpre spodnjo odprtino, da more delujoča voda odtekat dobiti zopet potrebno brzino ter zopet z živo silo potisne primerno množino vode v pokončno cev, ko se je obratni kotač zopet zasukal. Vse to se samoodsebe neprestano ponavlja, in na vrhu cevi pri B izteka voda.

Vodogon torej deluje — kakor vodni oven — z živo silo tekoče vode; je pa mnogo enostavnejši, ker nima zaklopnic, deluje mirno, ne ropota in je vsled tega veliko bolj trpežen. Največjega pomena pri vodogonu je pa to, da ni poraben le za prevajanje majhnih množin vode, marveč se more prirediti za prevajanje vsake množine.

To se doseže na ta način, da se okrog obratnega kotača umesti več cevi (pod. 84. kaže dve), ki na več straneh delujejo ter tako pomnožujejo uspeh dela. Vsled take uredbe je pa obenem nepotreben tudi vetrenik, kajti okrog obratnega kotača razporejene cevi delujejo zaporedoma druga za drugo, da voda izteka na vrhu zdržema, ne sunkoma.

To, da se vodogon more prirediti za prevajanje poljubne množine vode, potem njegova preprosta sestava, mirno delo in neznatna obraba: vse to ga usposablja za raznovrstno rabo tudi v kmetijstvu. Kako lahko se z njim napelje voda iz kake tekoče vode v selišče, ležeče nad njo, ki nima svoje vode in jo morajo ljudje dovažati s trudom in zamudo časa! Pravilno izpeljan primeren vodogon jih reši vseh sitnosti ter jim sam pošilja vodo na dom.

Vodogon pa ne dviga samo vode v više ležeče kraje, ampak jo tudi sesa iz nižin in odpeljuje, če je le v bližini kje voda s tolikim padcem, da žene vodogon. Seveda mora biti vodogon v to svrhu drugače prirejen. Pod. 85. nam kaže uredbo sesalnega vodogona.

Na tej podobi teče delovna voda po dovajalni cevi skozi odprtino, ki jo pušča obratni kotač, v levo odvajalno cev. Ko ima voda zadostno brzino, se obratni kotač zasuče, zapre zgoraj dotok in odpre spodnjo cev (sesalno cev). Voda v levi odvajalni cevi teče vsled vztrajnosti dalje in potegne z živo silo za sabo nekoliko vode po sesalni cevi, enako kakor bat v navadni sesalki dviga vodo v sesalni cevi. (Konec prih.)

Belokranjski gozdi in nova železnica.

(Konec).

Da je Belokranjec sicer skrben gospodar, to pričajo lepo obdelane njive in vinogradi, gozd pa zdaj še malo ceni in ga brezobzirno izkorišča.

Po redko zaraščenih lozah v ravnini, deloma tudi na pobočjih, se povsod dobiva praprot za steljo in se pase živina. To je pri sedanjih gospodarskih odnošajih neizogibno in se bo predruščilo s splošnim napredkom kmetijstva. Ali toliko omejiti bi se vendar tudi zdaj moralo, da se gozd preveč ne kvari.

Med praproto se zaseje hrastov, gabrov in drug naraščaj. Če je srečno ušel gobcu živine, se do jeseni veselo razvija, tedaj pa zapade kosi. Na pomlad požene nove čvrste mladice, ki jih doleti enaka usoda. To se ponavlja, dokler štori ne usahnejo.

Po Gorenjskem je dobava praproti žensko delo. Ženske jo žanjejo in pri tem varujejo lesni podrastek. V Beli Krajini praprot kose, in to opravijo seveda moški.

Izsekanih gozdnih prostorov bi največkrat ne bilo treba umetno pogozditi, če bi se stelja žela, namesto kosila, paša pa toliko časa ustavila, da naravni listnati ali igličasti naraščaj ne odrase gobcu živine.

Gozdne goljave, ki se jih z živino tudi začasno nikakor ni mogoče izogniti, naj bi se zasadile s tako visokim drevjem, da ga živina ne more več doseči.

Ob Savi na Gorenjskem in na Sorškem polju, kjer so lepi hrastovi gozdi, posejejo gozdne goljave, opuščene njive itd. na pomlad prav gosto z želodom, tako da napravijo z motiko jamice, kamor polože po 2 zrni, ali pa kar s plugom privzdignejo brazde, kamor posejejo želod skoraj tikoma in ga z naslednjo brazdo zagrnejo.

Take setve se jako dobro obnesejo, morajo se pa kasneje po potrebi zredčiti. Drevje dobi vitka, gladka in kolikor mogoče ravna debla. Paša je seveda začasno izključena. Prostore, kjer hočejo pasti in praprot dobivati, pa zasade po 3—4 m narazen z 2 m in več visokimi drevesci, ki jih nakolijo kakor sadno drevje.—

Belokranjski bukovji gozdi v hribovju so večinoma toliko oddaljeni od vasi, da se ne pase po njih in se ne grabi listje. Zato so dobro ohranjeni. Tudi tod se bo pričelo živahnije življenje, kadar steče nova železnica, da se spravi v denar les, ki se ne potrebuje za dom. Ker bo železniška zveza z Reko, najbližjim morskim pristanom, gotovo ugodna, se bo kmalu pričel vzdigovati iznad teh gozdov dim oglarskih kop, ki jih bodo z znano spretnostjo postavljali Čiči in Furlani, in ni izključeno, da nastane na priličnem mestu celo kaka tvornica za izdelke bukovega lesa.

Nastalo bo vprašanje, kaj storiti z izsekanimi bukovimi gozdi? Bukev sicer izredno blagodejno vpliva na gozdni svet, kjer rase, ga jači in gnoji, žal pa, da se ne skupi zanjo pri sedanjih lesnih cenah niti tretjina tega, kar za jelov les, ki poleg tega še mnogo hitreje dorase. Zato se bukev, ki tako izvrstno varuje rodovitnost apnenih kraških tal in preskrbuje lastnika z najboljšo kurjavo in steljo, nikakor ne sme zatreti, pač pa bodo morali gozdni posestniki zasaditi in vzgajati na nastalih goljavah med bukovjem smreke in jelke, da pridobe več stavbnega lesa in si zagotove vprihodnje višje dohodke.

Kdor pa misli, da je izpremenitev bukovih gozdov v mešane čisto lahko in preprosto, se bridko vara. Če se zasajeni prostori puste v nemar, prerase sajenke na gnojnih tleh v par letih gost samorasel bukov naraščaj in razni gozdni plevel tako popolnoma, da jih je težko najti. In malo let kasneje so zadnji ostanki nasada uničeni. Treba je torej pridno trebiti, da dobe smreke ali jelke duška in svetlobe, in pustiti le toliko bukev, da jih ne morejo zatreti.

Kostanjevi nizki gozdi, ki se kot koloseki rabijo navadno v 7—8letnih presledkih, dajo tudi v Beli Krajini jako lepe dohodke. Kjer so globoka ilovnata tla, ki se na njih kostanj bujno razvija in hitro dorase, je priporočljivo razširiti ga in vzgajati, ne le samega zase v kolosekih, temveč tudi med drugim drevjem v visokih gozdih. Prožni in izredno trpežni les je izvrsten za stavbe, brzozjavne droge, sode in razno orodje. In setev kostanja je kaj preprosta. V 7—8 cm globoke jamice, ki se napravijo s kopačico, se seme zgodaj na pomlad posamezno položi in prav trdno zahodi. Pri jesenski setvi škodujejo rade miši.

Z navedenimi izpremembami in z olajšavo razpečavanja se bo zboljšalo tudi v Beli Krajini zdaj skrajno neugodno razmerje pri izdelavi lesa. Na Kranjskem odpade povprečno od posekanega drevja 46% na stavbni les in 54% na drva. V posameznih okrajih je to razmerje še ugodnejše. V Beli Krajini odpade pa le 25% na stavbni les in 75% na drva. Kdor ve, da je stavbni les v gozdu 4—5 krat dražji kakor so drva, lahko presodi, kakšno izgubo pomeni to razmerje pri dohodkih.

Še veliko žalostnejša slika belokranjskih gozdnih razmer se pa dobi, če se primerjajo drugi statistični podatki glede gozdov na Kranjskem.

Kranjska obsega 995.500 hektarov. Od tega je 441.966 hektarov, t. j. nad 44% gozdov in 155.823 ha, t. j. 16%, pašnikov. Krški politični okraj ima površja 86.784 ha. Od tega odpade 43.928 ha, t. j. nad 50% na gozde in 5687 ha, t. j. 7% na pašnike. Politični okraj Rudolfovo meri 93.400 ha. Od tega 44.928 ha, t. j. 48% gozdov, pa 11.148 ha, t. j. 12% pašnikov.

Površje postojnskega pol. okraja znaša 89.800 ha in od tega je 23.088 ha, t. j. 26% gozdov in 28.681 ha, t. j. 32% pašnikov. V Beli Krajini (pol. okraj Črnomelj) pa je, kakor že uvodoma omenjeno, razmerje gozdov in pašnikov vsega obsega 23% in 28%, in če se upošteva, da ima sodni okraj Metlika s površjem 16.900 ha 5336 ha, t. j. nad 31% gozda, odpade na sodni okraj Črnomelj, ki obsega 37.700 ha le 7667 ha, t. j. dobrih 20% gozda.

Bela Krajina ima torej na Kranjskem razmeroma najmanj gozdov in glede obsega pašnikov jo neznatno prekaša postojnski pol. okraj.

Belokranjska posebnost so skoraj tretjino vsega površja zavzemajoči pašniki ali steljniki, nastali iz nekdanjih gozdov. Tujec, ki prvič vidi te obsežne, tako gosto s praproto kakor polje z žitom zaraščene prostore in ne pozna razmer, zlasti ne velikega pomanjkanja delovnih moči, se čudi takemu gospodarstvu; še bolj bi se pa čudil, ko bi vedel kake cene se plačujejo za ta zemljišča.

S kraškimi pašniki na Notranjskem, mestoma res pravimi puščavami, ki se z velikimi stroški dosledno pogozdujejo, se belokranjski steljniki zdaj še ne smejo primerjati. — Steljniki v ravnini, ki na njih zraste meter visoka praprota, imajo večinoma tako čisto, globoko in rodovitno zemljo, da so sposobni za njive in travnike in se bodo ob splošnjem gospodarskem napredku gotovo izpremenili v te obdelovalne vrste, ki se jim bo moral umekniti tudi v obližju vasi ležeči del gozdov.

Steljniki na več ali manj strmih bregovih in ob vznožju hribovja so sicer skaloviti, med pečevjem pa je tudi v najbolj izpostavljenih legah še dovolj rodovitne prsti, kar pričča dobra rast praproti in trave. Če se puste ti prostori še dalje v nemar, je pač nevarnost, da izperejo in odnesejo vremenske sile rodovitno zemeljsko plast in izpremene ta svet v puščavo. Ti kameniti bregovi imajo izključna gozdna tla, in neobhodno potrebno je, da se kar najprej mogoče pogozdijo, dokler se da to zvršiti še z najmanjšimi stroški. Da uvidevajo potrebo pogozditve naprednejši posestniki sami, kažejo razni pogozdovalni poskusi na teh prostorih. Ostalo je pri poskusih, kajti to obsežno delo zahteva strokovnih moči in primernih sredstev. In tu je nujno potrebno, da priskoči na pomoč dežela in država.

Na podlagi deželnega zakona z dne 9. marca 1885, št. 12. dež. zak., za pogozdovanje Krasa v vojvodini Kranjski se dosledno pogozdujejo iz deželnih in državnih

sredstev pusti pašniki postojnskega in logaškega pol. okraja, ki jih je neobhodno potrebno pogozditi, da se ublaže vremenske in obče škodljive nepravilnosti teh krajev.

Kakor se čuje, je zagotovljeno, da se sklene v najbližji bodočnosti dodatek k temu zakonu in se razširi delokrog kraške pogozdovalne komisije na Belo Krajino.

Predkratkim se je ustanovila za posepeševanje pogozditev na občinske stroške pri Črnomlju 25 arov velika gozdna drevesnica, ki jo vzdržuje zdaj država. Primerno raširjena, bo za prvo silo služila lahko tudi vzgoji pri pogozdovanju steljnikov potrebnih sadik.

Pogozdovanje belokranjskih steljnikov bo nekoliko ovirala nadrobna razdelitev, zvršena deloma šele v zadnjem času; takih težkoč kakor na Notranjskem pa v Beli Krajini nikjer ne bo. Nasprotno bo marsikje le potrebno sedanji pohabljeni lesni naraščaj pri tleh posekati, da nanovo odžene, in zavarovati ga, umetna pogozditev se bo pa omejila na podsaditev ostalih goljav.

Na vsak način se bo moralo opustiti v Beli Krajini običajno in nenavadno razširjeno požiganje steljnikov. Ne uniči se le na steljnikih samih ves lesni podrastek, ampak ogenj preide mnogokrat tudi v sosedne gozde.

Le tako postanejo poleg gozdov tudi ta zemljišča za Belo Krajino vir blagostanja. Dandanes ne zadostuje, če kmet vzgoji v svojem gozdu samo za dom potrebni les, ampak mu ga mora še kaj preostati, da ga proda. In k sklepu še nekaj, Belokranjci! Po vaših lozah stoje še marsikje lepi hrasti, vitke hoje. Varujte jih, bodite skopi z njimi. Vzemite si za zgled Gorenjce, ki se trikrat premislijo, preden prodajo svoj les. Vprašajte jih, kako prijetno je za gospodarja, ko si podajajo kljuko lesni kupci in nastane nehote pravcata dražba za les, ki je naprodaj.

Potrpite, da steče nova železnica, ki bo brezdvomno povzdignila tudi cene lesa!

A. Guzelj.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne črke imena in kraja. Če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 141. Ko sem prvič letos deteljo pokosil, so pegnale neke rjave rastline, ki Vam eno na ogled pošljem, in so vso drugo košnjo detelje uničile. Kaj je ta rjava rastlina, ki deteljo uničuje, odkod pride in ali je živini škodljiva. (J. Ž. v S.)

Odgovor: Poslana rastlina se imenuje deteljni koren, pojalknik ali ježavka. Pojalknik je hud zajedalec na detelji. Njegovo seme pač v zemlji kali, a korenine se zajedajo v deteljne rastline, kjer žive od deteljnega soka, kajti pojalknik nima nič zelenila in zato ni sposoben, da bi sam jemal hrano iz zemlje. Pojalknik naredi silno veliko zelo drobnega semena, in sicer ena rastlina lahko do 30.000 semenskih zrn, zato se ta plevel lahko tako hitro razširi, da se naenkrat pokaže na vsem deteljišču, kjer more velik del pridelka uničiti. Poglavitno je, da se poskrbi, da se pojalknik povsod, kjer se prikaže, poruje ali poreže še preden seme dozori.

kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 38—K 100 kg iz Ljubljane.

To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje vinogradov“ v peti in šesti številki in „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirno na umetna dušičnata gnojila“ v šesti številki letošnjega „Kmetovalca“.

Mešana umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetnagnojila“ v 3. štev. lanskega „Kmetovalca“.)

* Za živinorejce ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, pa je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 20 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlaže prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

Lanene tropine, ki so zelo priljubljene, ima družba vedno v zalogi. Stanejo K 22.— 100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg.

Sezamove tropine. Družba je zopet ugodno kupila večje množine najfineje zmlatih sezamovih tropin in jih oddaja po nižani ceni K 19.— 100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo le v vrečah po 75 kg. Živinorejce opozarjamo na spis „Krmljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin. Pri odjemu pol ali celega vagona more dati družba znaten popust.

Sladkornata močna krmila kot okrepčujočo primes k drugim krmilom ima odslej naša c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za pitanje ter za molzne krave po 20 K 100 kg z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. lanskega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

Klajno apno, 38—42%, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 22 kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 h kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljateve na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor

5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štipami za živino.

Živinsko sol priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini na morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tiste naročila na živinsko sol se izvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje.

Semenska ajda je družbi pošla in se naročitve nanjo ne sprejemajo več.

Oddaja kos. Družba ima v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštnine pošiljatev posameznih kos preveč podražijo, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosom so naslednje:

Dolgost v pesteh:	4 $\frac{1}{2}$	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7 $\frac{1}{2}$	8
„ „ „ cm:	45	60	65	70	75	80

Cena: K 1.—, 1.—, 1.—, 1.20, 1.20, 1.20

Pri poštnih pošiljativah se zaračuni 30 h za ovoj in za vozni list. Kot posebna znamenitost glede kakovosti jekla in natančnega izdelovanja slove kose iz bavarskih tvornic. Družba si je letos za poskušnjo nabavila manjšo množino teh kos, ki so napravljene iz pristnega švedskega jekla. Cene za komad so naslednje: za 70 in za 75 cm dolge K 2.20 (znamka Herkules).

* Prave bergamaške osle, in sicer temnovišnjekaste podolgem žilaste, oddaja družba 25 do 26 cm dolge po 60 h.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 30. junija 1913.

Seji je predsedoval družbeni predsednik gospod komercialni svetnik Povše, c. kr. deželna vlada je zastopal gospod dvorni svetnik vitez pl. Laschan, deželni odbor namestnik deželnega glavarja v deželnem odboru gospod dr. Evgen Lampe, in navzoči so bili odborniki gg.: Bartol, Dimnik, Hladnik, Jan, Kosler, Piber, Rohman in ravnatelj Pirc.

Predsednik je poročal, da se je kot družbeni zastopnik udeležil od 24. do 27. junija t. l. posvetovanj državnega železniškega sveta ter je tamkaj z uspehom zastopal kmetijske koristi. Doseglo se je med drugim, da se bo tam, kjer je potrebno in kjer kaže, prevažala živina na pašnike in nazaj na železnici za polovično ceno, da bo odslej veljal znižan tarif za močna krmila trajno in da bodo dovoljene olajšave pri prevažanju mleka po železnici.

Za slučaj, če se namerava kupiti bivša družbena drevnica v Ljubljani kot stavbišče za novo vojašnico, je glavni odbor določil ceno za kvadratni meter. Glavni odbor ima že iz prejšnjih let od občnega zbora poverilo, da ob primernih prilikah proda bivšo družbeno drevnico kot stavbni prostor.

Tajnik je poročal o stanju akcije v pomoč dolenjskemu vinstvu. Iz poročila je posneti, da je doslej družba izdala za tozadevne

vinarske potrebščine 212.912 K in da je poleg državnih in deželnih podpor, ki so za ta namen določene, na Dolenjskem neplačanih še okroglo 44.000 K za vinarske potrebščine, ki so se dale na upanje.

Glavni odbor je vzel na znanje, da je obrtna oblast pod gotovimi pogoji dovolila družbenemu kovaškemu mojstru na družbeni podkovski šoli izvrševati obrt voznega kovaštva.

Glavni odbor je uredil povrnitev stroškov odbornikom, ki stanujejo zunaj Ljubljane, kadar se udeležijo družbenih sej. Istotako je glavni odbor uredil potne stroške za družbene uradnike, sklenil je povišati družbenemu uslužbencu plačo, ker je izgubil naturalno stanovanje, in je uredil za tekoče leto dopuste uradnikom.

Glavni odbor je naročil tajništvu izdelati proračun, če bi se ne izhajalo ceneje, da se opusti prevažanje blaga v družbeni režiji in se izroči kaki špedicijski tvrdki. Pri tem je seveda vpoštevati dejstvo, da družbeni tajnik sedaj družbi zastoj daje na razpolaganje hlev za konje in obširno skladišče.

Vodstvo družbene gospodinjske šole je sporočilo, da se letos namerava prirediti poučno potovanje gojenk na Gornje Bavarsko, kjer si ogledajo dve vzorni gospodinjski šoli ter mesto Monakovo, in ker ne zadostuje v proračun dejani znesek za tako dolgo potovanje in istotako ne prispevki gojenk, zato prosi omenjeno vodstvo posebnega družbenega prispevka. Glavni odbor je prošnji ugodil.

Glavni odbor je sklenil prositi kmetijsko ministrstvo za ustanovo eni učiteljici gospodinjske šole, da dovrši dveletni seminar za gospodinjsko učiteljstvo, da tako dotična učiteljica postane kvalificirana, kakor ministrstvo zahteva. Če pa kmetijsko ministrstvo tej prošnji ne ugodil, je glavni odbor sklenil učiteljico na svoje stroške dati izobraziti.

Porabo ustanove za stare in zaslužne kmetijske posle je glavni odbor sklenil odslej tako izpremiti, da se razpišejo štiri stalne ustanove na leto po 60 K za take zaslužne in onemogle kmetijske posle, ki so najdlje v eninisti hiši v kmetijskem obratu služili in so v vsakem pogledu tako pokojnino zaslužili.

Glavni odbor je vzel na znanje in odreditev predsedništva, da se je na družbene stroške izvežbal v tozadavnem tečaju deželni sadjarski učitelj g. M. Humeck v obdelovanju zemlje potom razstreljevanja, ter je sklenil prirediti na družbene stroške še letos nekaj takih tečajev v deželi in predvsem prvega na deželni kmetijski šoli na Grmu.

Odbor je vzel na znanje poročilo družbenega samostojnega perutninarskega odseka o njegovem delovalnem programu ter je sklenil iz tozadavne državne podpore pokriti stroške odseka na podlagi utemeljenih računov o izdatkih.

Sklenile so se nove določbe glede nagrad tistim bikorejcem, ki imajo subvencijske bike čez določeno dveletno dobo.

Vsled samostojnega predloga družbenega odbornika ravnatelja Rohrmana je glavni odbor sklenil prirediti še letos premovanje prasičev v Št. Jerneju ter je v to svrhu določil iz državne podpore za prasičerejo 600 K prispevka.

Glede ureditve kupčije z deteljnim semenom se je sklenilo izdelati spomenico na deželni odbor, da ta v svojem delokrogu skuša zadevo urediti.

Glavni odbor je potrdil ustanovitev novih podružnic v Sv. Križu pri Kostanjevici, na Kalu pri Št. Janžu, v Škofji Loki, v Dravljah pri Št. Vidu, v Dolu pri Ljubljani, v Št. Vidu nad Cerknico in v Zatični. Glavni odbor je rešil več prošenj za podporo v svrhu pospeševanja živinoreje, prošenj za nagrade onim, ki so imeli subvencijske bike čez dve leti ter je naknadno odobril izplačano posojilo na račun državne podpore pašniški zadrugi v Št. Janžu. Glede prošnje zveze živinorejskih zadrug za kamniški okraj bo glavni odbor sklepal v prihodnji svoji seji.

Glavni odbor se je pritrudno izrekel za preložitve letnih semnje v Škofji Loki na druge dneve.

Za nove ude so se priglasili in so bili sprejeti gg.

Kleindienst Jakob, župnik v Begunjah pri Lescah; Mrak Matija, dekan v Stari Loki; Blatnik Simon, posestnik na Sladki

gori; Windisch Josip, posestnik v Pragerskem; Korenčan Frančišek, posestnik v Horjulu; Čepon Andrej, posestnik v Horjulu; Smrtnik Ivan, posestnik v Podolnici; Rožmanec Ivan, posestnik v Podolnici; Janša Anton, posestnik v Lesnem Brdu; Bokavšek Alojzij, posestnik na Golem Brdu; Črtov Simon, posestnik v Slov. Pliberku; Arh Martin, posestnik v Žirovnici; Krajec Andrej, župnik v Kranjski gori; Mlakar Ivan, posestnik v Dvorcu; Krajc Anton, posestnik v Grahovem; Geršič Ivan, posestnik v Rožancu; Pohleven Peter, posestnik v Ljubogjni; Truden Ivan, posestnik v Starem Trgu; Žust Ignacij, župnik v Polšniku; Zamuda Alojzij, župnik v Česnjevcu; Borštnar Josip, župnik v Raki; Mlakar Josip, posestnik v Igi vasi; Posega Frančišek, posestnik v Št. Petru; Gorenjec Ivan, posestnik v Gradcu; Gorenjec Anton, posestnik v Lačenbergu; Gorenjec Frančišek, posestnik v Lačenbergu; Kramzar Andrej, posestnik v Svrzevem; Hribar Anton, posestnik na Kalu; Trinkaus Josip, pos. na Kalu; Trinkaus Ana, posestnica na Kalu; Orešnik Ivan, poses. v Osredku; Kapš Frančišek, posestnik v Selu; Igljčar Valentin, posestnik v Zaborštu; Igljčar Ivan, posestnik v Zaborštu; Jerman Frančišek, posestnik v Zaborštu; Kuhar Josip, posestnik v Vidmu; Kuhar Jakob, posestnik v Zaborštu; Moder Ivan, posestnik v Vidmu; Bitenc Jernej, posestnik v Klečah; Berce Jernej, posestnik v Klečah; Sladič Frančišek, posestnik v Svinjskem; Zakotnik Ivan, posestnik v Starem dvoru; Lovšin Ivan, župnik na Sv. Gori; Šfiligoj Aleksander, posestnik v Barbani; Žlebnič Frančišek, veleposestnik v Zavednjah; Oblak Jerica, tvorničarica v Brodu; Mihevc Andrej, posestnik v Dol. Logatcu; Dovžan Simon, posestnik v Dolini; Belič Ivan, posestnik v Brezovici; Brenk Frančišek, posestnik v Dravljah; Sirmik Ivan, posestnik v Dravljah; Koman Ivan, posestnik v Dravljah; Kopač Jakob, posestnik v Dravljah; Kogovšek Miha, posestnik v Dravljah; Jerinec Josip, posestnik v Dravljah; Cergol Josip, pos. v Dravljah; Dermastja Frančišek, posestnik v Dravljah; Kepec Ivan, župnik v Selcah; Steinherz Viljem, trgovec v Ljubljani; Grošelj Anton, posestnik v Šmartnem pri Litiji; Vodopivec Ivan, ekspozit na Vrhpolju; Cerar Anton, župan v Moravčah; Orehek Frančišek, posestnik v Česnjicah; Groboljšek Ivan, posestnik v Česnjicah; Cerar Ignacij, posestnik v Tuštajnu; Bergant Ivan, posestnik v Krašicah; Pele Ivan, posestnik v Vrhpolju; Okorn Josip, posestnik v Moravčah; Tič Frančišek, župan v Serjučah; Klopčič Martin, posestnik v Podbrdu; Urbanija Jakob, posestnik v Gorici; Oblak Matej, čevlj. mojster in posestnik v Ljubljani; Marinček Frančišek, posestnik v Cerkljah; Račič Frančišek, posestnik v Cerkljah; Dušak Ivan, posestnik v Cerkljah; Pleterski Martin, trgovec v Cerkljah; Turšič Miha, posestnik v Župeči vasi; Horžen Ivan, posestnik v Župeči vasi; Mladkovič Josip, posestnik v Župeči vasi; Retelj Josip, posestnik v Župeči vasi; Zidar Frančišek, posestnik v Župeči vasi; Račič Ivan, posestnik v Župeči vasi; Ignoti Ivan, posestnik v Gazicah; Weitt Tomo, mlinar v Količevem, Lapanja Andrej, veleposestnik v Rakovcu; Česnik Frančišek, posestnik v Sred. Kanomljah; Zajc Josip, posestnik v Krnicah.

V a b i l o

k občnemu zboru mokronoške kmetijske podružnice, ki bo v nedeljo, dne 27. julija 1913 ob polštirih popoldne v dvorani gostilne pri „Stari pošti“ v Mokronogu.

S P O R E D :

1. Odborovo poročilo o delovanju podružnice v preteklem letu.
2. Polaganje računov za leto 1912. in stanje podružničnega premoženja.

3. Predlogi in volitev 8 zastopnikov za družbeni občni zbor.

4. Prosti nasveti in predlogi.

5. Volitev novega odbora.

Če ob določenem času ne bo zbranih zadostno število udov, se bo občni zbor vršil pol ure pozneje z istim sporedom ne glede na število navzočih.

Kmetijska podružnica v Mokronogu.

dne 4. julija 1913.

J. A. grof Barbo, načelnik.

Seveda je važno sejati čisto deteljno seme. Pojalnik je domače sredstvo, da se pri goveji živini vzbudi pojanje, in je torej kot tako sredstvo vsekako strupen, ki v veliki množini zaužit živini gotovo škoduje.

Vprašanje 142. Pri mojih kravah se sedaj pogosto dogaja, da skotevajo teleta, ki imajo popkovino iz štirih stremen, popki se ne zarasejo, ostanejo vedno sveži, in zato si ne upam takih telet rediti ter jih zgodaj prodajam. Odkod prihaja taka popkovina, ali je res, da teleta s tako popkovino kmalu poginejo, in ali so taka teleta porabna za pleme? (A. Š. v B.)

Odgovor: Vsa teleta imajo enako popkovino, ki obstoji iz kožnate nožnice, kjer so drugi deli popkovine. Pri napačnem ravnanju pri porodu lahko ta kožnata nožnica počni in popkovina se v več stremen razcefdra. Popek pri novorojenem teletu je sploh smatratí za odprto rano, ki morejo skozenj priti razne kužnine v tele, vsled česar se teletova kri more zastrupiti in končno more tele poginiti. Vse to je pa še nevarnejše, če se popkovina po nepotrebnem razcefdra. Skrbite za pravilno oskrbo popkovine precej ob porodu in po porodu, pa se Vam ta neprilika ne bo dogajala in teleta boste lahko imeli za pleme. V 5. številki lanskega „Kmetovalca“ smo podrobno popisali, kaj je popek in kako se pravilno ravna s popkom novorojenih živalí. Ta spis, opremljen s sedmimi podobami, morete dobiti v ponatisu pri naši družbi za 10 vinarjev.

Vprašanje 143. Pri nas je vsako leto veliko snetive pšenice, letos pa nenavadno veliko. Zakaj je pšenica snetiva in kako se to zabrani? (J. S. v R.)

Odgovor: Snetivost pšenice in sploh žita povzročá gljiva, ki se njeni trosi že nahajajo na semenu, in če se hoče snetivost zatreti, oziroma pridelovati žito, ki ni napadeno od snetí, se mora sejati le zdravo seme. Če takega semena nimate in morate rabiti domačega, potem ga morate razkužiti. Žitno seme se razkuži snetivosti, če se namaka 12 do 16 ur v $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ % raztopini modre galice v vodi. To namakanje naj se vrši pred setvijo in je seveda pred setvijo treba semensko žito posušiti.

Vprašanje 144. Ščim bi se dali v hlevu razkužiti leseni žlebovi in zid? (S. B. v P.)

Odgovor: Leseni žlebovi v hlevu se razkužijo s parjenjem z vrelim lugom, in ko so suhi, se dobro namažejo s pravim karbolinejem. Po maži s karbolinejem naj živina vsaj en dan ne pride v hlev. Smrad po karbolineju, ki se še dolgo čuti, ni živini nevaren. Najpreprostejše sredstvo, zidane stene v hlevu razkužiti, je navadni apneni belež. Umen živinorjec svoj hlev na leto najmanj dvakrat z apnom pobeli. Kjer pa veliko na snago in zdravstvo drže, pa belijo svoje hleve skoraj vsak mesec.

Vprašanje 145. Imam kravo, ki je bila obrejena od mojega bika, se pozneje ni več pojala in je breja, a bi imela storiti že pred 7 tedni. Tudi pri drugih sosedih se dogaja taka dolga brejost, in ljudje pravijo, da je letos tako leto. Tudi ima pri nas neki posestnik kobilo, ki mu je storila šele čez 16 mesecev. Kaj je vzrok nenavadno dolgotrajni brejosti, ali morda kaka bolezen, oziroma kaj drugega? (F. P. v D.)

Odgovor: Povprečno je krava 285 dni in kobila 340 dni breja, a iz raznih vzrokov, ki jih tukaj ne kaže navajati, more krava že 240. dan ali šele 320. dan in kobila že 330. ali šele 420. dan storiti. Na daljšo ali krajšo brejost nima leto nobenega vpliva. Da bi pa ktera kobila bila 16 mesecev, t. j. 480 dni breja, pa prav gotovo ni res in prihaja taka trditev vsekako od kakega napačnega računanja, oziroma od kake zmote.

Vprašanje 146. Kako je bramorje na vrtu zatreti, ki jih je silno veliko in vse rastline sproti poškodujejo? (L. U. v P.)

Odgovor: Bramorji so zelo nadležni škodljivci, ki se zlasti tamkaj močno razmnožujejo, kjer najdejo zase ugodna tla. Taka za bramorje ugodna tla so rahla sprsteninska zemlja, ali močno s hlevskim gnojem, zlasti s konjskim gnojem gnojena zemlja. Bramorjev ni mogoče hitro zatreti, imeti je treba potrpljenje in se je vsega varovati, kar pospešuje njihovo razmnožitev. Iz tega vzroka se je ogibati konjskega gnoja in je sploh najbolje, dokler se bramorji ne zatro, posluževati se izključno le umetnih gnojil. Med sredstvi za pokačevanje bramorjev je najboljšo razdiranje gnezd in istočasno pokončevanje bramorjev ter njihovih jajec. To delo se vrši meseca junija. Vrhutega je bramorje redno loviti in pokončevati, kar se najbolje vrši s pastmi. Za past se rabijo do polovice z vodo napoljeni lonci, ki se do roba zakopljejo v tla med grede, in ponoči popadajo okoli lazeči bramorji v te lonce. Izborno sredstvo proti bramorjem je zalivanje gnezd z bencinom; žal, da je to sredstvo predrago in tudi zaradi velike vnetljivosti bencina zelo nevarno, če človek ne zna previdno ravnati. Čez zimo priporočajo v jame ali jarke na vrtu zakopati konjskega gnoja, kamor se zaradi toplote zatečejo bramorji iz velikega okoliša ter jih je potem mogoče spomladi v veliki množini skupaj dobiti in pokončati.

Vprašanje 147. Svinja z mladiči se noče vleči, da bi mogli pujski sesati, kadar pa leži pa takoj vstane, če pridejo pujski k njej. Kaj more biti vzrok tej nepriliki in kako se odpravi? Ljudje si ponekod v takem slučaju pomagajo stem, da svinjo z žganjem omamijo, ki potem nekaj časa mirno leži in se pusti sesati. (Dr. J. K. v Č.)

Odgovor: So svinje, ki so slabe matere in ne marajo za svoje mladiče ter jim ne puste sesati. V tem slučaju je edina pomoč svinjo s silo toliko časa na tleh držati, da se mladiči nasesajo. Svinjo z žganjem omamiti, utegne biti včasih dobro sredstvo, ki naj se pa rabi le v najsrajnejšem slučaju, kajti tako omamljanje z žganjem bi se moralo večkrat na dan in skozi več tednov vršiti, kar bi gotovo ne bilo zdravo ne za svinjo in še manj za sesajoče pujske. Bržkone pa Vaša svinja ni slaba mati, ampak ji iz kakega vzroka sesanje ne de dobro, jo boli in zato noče mirno ležati. Ta vzrok bi bilo treba poiskati. Morda ima svinja bolno ali pa izredno občutljivo vime, ali pa imajo pujski špičaste zobe in povzročajo svinji pri sesanju bolečine. V zadnjem slučaju je treba pujskom ostre zobe poščipati.

Vprašanje 148. Kupil sem kravo s teletom, ki sem ga že prodal. Krava ima zelo slabo mleko. Sosedje mi svetujejo dajati kravi tobaka, češ da bo potem imela bolj močno mleko. Koliko je na tem resnice in ščim naj kravo krmim, da bo imela močnejše mleko? (A. N. v B.)

Odgovor: Tolščobnost mleka je prirojena lastnost krave, ki se z nobenim krmilom ne zboljša. Pri pravilnem in zadostnem krmiljenju ostane tolščobnost mleka stalna. So krave, ki pri najboljšem in pravilnem krmiljenju dajejo mleko, ki ima le $2\frac{1}{2}$ % tolščobe, in so krave, ki imajo mleko s 4 in tudi več odstotki tolščobe. Če naj krava daje toliko mleka, kakor je sploh sposobna, in tako tolstega, kakor ji je prirojeno, potem mora dobivati ne le dovolj krme za nasičenje, ampak tudi krmo primerne sestave. Za vsak liter mleka, ki ga krava na dan da, mora dobiti v krmí 6 *dkg* beljakovin. Pri nas se vobče kravam poklada preveč suhe klaje in premalo močnih krmil, kar povzročá nepotrebno obremenjenje prebavil, nezadostno molžo mleka, ki bi lahko bilo močnejše, in tako obenem predrago krmiljenje in torej predrago izdelovanje mleka. Pokladajte svoji kravi za vsakih 100 *kg* žive teže

na dan 5 do 6 kg suhe snovi, kjer bodi kaka 2 kg skrobne vrednosti in za vsak liter mleka 6 dkg beljakovin. Seveda mora biti krma sestavljena iz krmil, ki kravi prijaajo, in nikakor ni pozabiti na sočna krmila, ki mlečnost prav posebno pospešujejo. Taka sočna krmila so zelena klaja, pozimi pa razno korenjstvo. Tako krmljenje je edino sredstvo, pridelovati dovolj tolsto mleko, toda le do tiste meje, ki je glede tolščobnosti mleka kot lastnost kravi prirojena. Pokladanje tobaka je pa silno neumno, kajti tobak prav gotovo ne tvori tolščobe v mleku ter je za živali naravnost strup.

Vprašanje 149. Letos spomladi smo razdelili skupen pašnik, ki se na njem za časa delitvenih poslov ni več skupno paslo. Razdelitveni načrt nam je bil znan, in zato so nekteri svoje deleže ogradili, oziroma so jih otrebili ali preorali. Pri končni razdelitvi obravnava se se pa nekteri upravičenci proti načinu razdelitve pritožili in zato razdelitev še ni pravomočna. Sedaj so začeli nekteri zopet pasti po oddeljenih in neograjanih deležih, ker menijo, da je skupna paša še dovoljena do končne rešitve pritožbe glede razdelitve. **Ali je v tem slučaju skupna paša dovoljena?** (L. Š. v R.)

Odgovor: Dokler ni skupni pašnik pravomočno razdeljen in ni vsakemu upravičencu uradno odkazan njegov delež, ostanejo prejšnje užitne pravice nedotaknjene.

Vprašanje 150. Čujem, da se kranjsko-primorsko gozdarsko društvo peča z mislijo, kako bi se ukrenilo, da bi lastniki gozdov neposredno prodajali odjemalcem. Večina kmetov je neuka, nima nobenega pojma o kubični meri in zato so kmetje pri prodaji lesa od lesnih trgovcev največkrat oškodovani. Ali bi bilo mogoče, da bi c. kr. kmetijska družba ustanovila gozdno zadrugo s sedežem v Ljubljani, da bi zadrugi z njeno pomočjo prodajali les naravnost konsumentom in bi tako kmetje vedeli za cene in bi ne bili odvisni od lesnih trgovcev, ki le zase skrbe na škodo kmetovalcu? (J. M. v Š.)

Odgovor: Misel o ustanovitvi gozdarske zadruge za prodajo lesa brez medkupčije je samanasebi gotovo zelo lepa, toda iz mnogih ozirov, ki jih tu ne moremo navajati, je silno težko izvedljiva. Taka gozdarska zadruga bi morala razpolagati z ogromnim kapitalom, da bi z uspehom tekmovala z lesnimi trgovci, in imeti bi morala uslužbene izredno večje osebe. Vse to je pa pri nas naravnost skoraj izključeno, ker nimamo kmetovalcev, ki bi pristopili k zadrugi z zadosti velikimi deleži v zadostnem številu in bi bilo težko najti sposobnih uslužbencev. Kaka državna ali deželna podpora bi se pač dala izposlovati, ki bi bila seveda majhen del potrebne ogromne obratne glavnice, ki bi jo morali v prvi vrsti pokriti z vplačilom deležev in s kreditom zadrugi. Velika taka zadruga lesna trgovina bi pa le malo mogla delovati naravnost s konsumentom, ampak le z velikimi lesnimi trgovci v inozemstvu. Vsake kupčije se je najprej treba naučiti in je treba za ta pouk plačati drag denar, in to bi morala tudi gozdna zadruga narediti ter bi s poukom velik del svoje glavnice zapravila in tako prišla v propast, preden bi začela žeti uspehe. Imejte tudi pred očmi, da zaseben trgovec ceneje dela in previdneje postopa kakor kaka taka zadruga, ki ima drago plačane uslužbenice, ki jim je navadno prospah zadruge silno malo mar. Ravno vsled tu povedanega imamo vsepolno žalostnih izkušenj s pridobitnimi zadrugami, zato je skrajni čas, da se spametujemo. Mi smo topli pristaši zadrugištva, a vsaka zadruga naj se šele takrat osnuje, kadar so dani vsi predpogoji za uspevanje in je, kolikor človek sploh more domnevati, uspeh že naprej zajamčen. Če so kmetje pri prodaji lesa oškodovani, ker ne poznajo kubičnih mer, je to njih krivda, ker se poprej ne pouče ali vsaj kakega veččaka prej na

pomoč ne pokličejo. Tistih par kron, ki jih je treba plačati veččaku, se bogato povrne z boljšo prodajo. Sicer pa bržkone c. kr. kmetijska družba kranjska v kratkem izda poljudno knjigo o merjenju stoječega in posekanega lesa, ki je našim kmetovalcem, ki prodajajo les, silno potrebna.

Kmetijske novice.

Društvo absolventov kranjskih kmetijskih šol bo imelo svoj občni zbor v zvezi s poučnim izletom in predavanjem dne 3. avgusta v Medvodah. Zborovanje se bo vršilo v gostilni pri kolodvoru in se prične ob 10 dopoldne z naslednjim sporedom: 1.) Nagovor predsednika. 2.) Poročilo tajnika. 3.) Poročilo blagajnika. 4.) Volitev dveh pregledovalcev računov in njih namestnikov. 5.) Volitev odbora. 6.) Sprememba pravil. 7.) Slučajnosti. Po zborovanju bo skupen obed. Popoldne ob dveh bo poučni izlet na deželno pristavo Robež pod vodstvom strokovnega učitelja. Velesl. deželni odbor je dovolil v ta namen svojo podporo. Ker je zaradi skupnega obeda in zaradi preskrbe voz na Robež treba pravočasno izvedeti za število udeležencev, naj se cenjeni tovariši priglase zadnji čas do 25. julija pri g. Iv. Pipanu, posestniku v Vižmarjih, p. Št. Vid, pri Ljubljani. K polnoštevili udeležbi vabita za odbor: Rakoše, Mrvar.

Družbene vesti.

* **Brez gnojenja s superfosfatom ni pričakovati dobrega ali sploh kaj prida pridelka pri ajdi.** To naši gospodarji že skoraj splošno vedo, zato naročajo ob setvi strniščne ajde za naše razmre ogromne množine superfosfata. Lansko leto so družbeni udje naročili ob setvi ajde, t. j. v teku treh tednov, nad 80 vagonov superfosfata. Če naj se naročnikom točno in pravočasno pestreže, naj ne odlašajo naročitve na zadnje dneve, temveč naj se požurijo z naročili. Toplo priporočamo skupna naročila po podružnicah ali po posameznikih, kajti pri naročilih v celih vagonih po 100 ali 150 vreč po 100 kg stane voznja malo in družba more dati povrh še zuaten popust.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbe za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7—100 kg z vrečo vred. Pri naročilih na cele vagone se pošlje superfosfat franco na vsako žel. postajo, vrhutega more družba dati 25 K popusta.

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žlindre v Ljubljani je K 7—, 100 kg.

Kalijevo sol po K 12'60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42% kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—14% kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg

==

KONJEREJEC.

==

Uradno glasilo samostojnega konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Soseda Razumnika konjereja.

6. Ravnanje s plemenskimi kobilami.

Brajdarjev hlapec je gonil konje na dvorišče. Devetletna črna kobila je bila breja že v desetem mesecu.

Na širokem telesu se ji je takoj poznalo, da je breja. Hlevska vrata so bila zelo ozka, tlak slab, in živali tudi zunaj hleva niso mogle varno hoditi.

V tlaku na hlevnem hodniku so bile luknje in dupline. Teh lukenj se je hotela tako zelo breja, težka črna kobila ogniti in je šla vselej predaleč na desno. Na ta način se je zedela z napetim trebuhom ob podboj pri vratih. Že večkrat je Brajdar rekel

Podoba 86.

hlapcu, naj popravi slabi tlak. Hlapec je pa s popraviljanjem odlašal dan za dnevom in je naposled čisto pozabil, kakor se to navadno dogaja, če se ukaz ne zvrši takoj.

Tudi to pot se je kobila ognila daleč na desno. Tu je pa tako neprijetno zadela ob podboj, da je odletela nazaj in je skoraj na tla padla. (Glej pod. 86.)

Sirovi hlapec je ubogo žival močno udaril z bičem, dasi te nezgode ni bila sama kriva. Kobila je poskočila in šla skozi vrata, pri tem je pa zopet s trebuhom podrgnila ob podboj.

V začetku je bilo videti, da to kobilici ni bilo nič kvarno. Ko jo je hlapec vpregel, je stopala mirno ob vnanji strani.

Po dveurnem delu pa je kobila postala nemirna. Večkrat je gledala nazaj proti trebuhu, bila je z nogami in se je skušala vleči.

Hlapec se je razsrdil in jo je zopet nažgal z bičem. Ko pa se je slednjič kljub tepenju vlegla in začela stokati, se je vendar nekoliko prestrašil. Peljal se je z obema živalima domov in spravil kobilo v hlev na njeno mesto. Tu je še nekaj časa stala, potem je gledala zopet nazaj proti trebuhu (glej podobo 87.), in slednjič se je vlegla. Začela je stokati in se napejnati. Hlapec je to povedal svojemu gospodarju Brajdarju. Ta je brž pritekel.

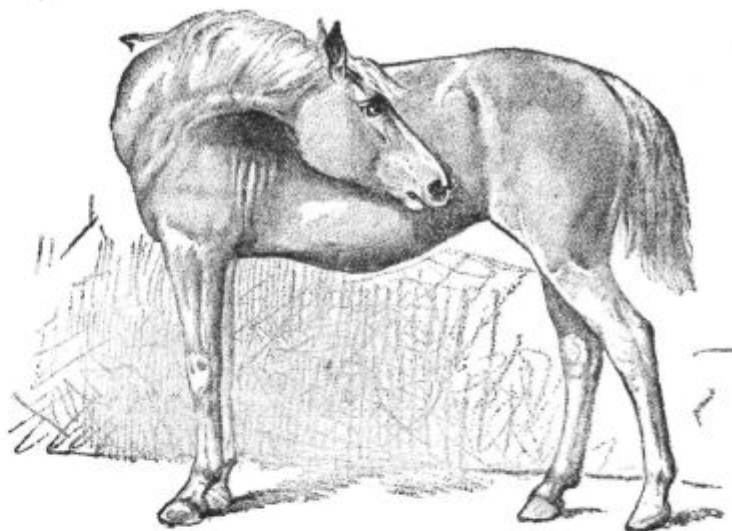
„Kobila bo zavrgla,“ je vpil jezno. Hitel je k Razumniku. Tudi ta je brzo prišel.

Ko je Brajdar stopil z Razumnikom v hlev, se je ravno prikazal mehur. Kobila je stokala in se napejnala, in že je ležal ves mehur z vsebino vred za kobilo v stelji.

Brajdar je takoj pretrgal mehur. V njem je ležalo mrtvo žrebe.

„Škoda za živalco!“ vsklikne Razumnik.

„Vedno imam nesrečo pri brejih kobilah, drugi ljudje pa imajo vedno srečo!“ odvrne nejevoljno Brajdar. „Pri tebi, Razumnik, še ni nobena kobila zavrgla, pri meni je pa vedno ravno narobe.“

Podoba 87.

„Ne gre samo za srečo,“ odvrne Razumnik, „ampak tudi za čisto druge stvari. Zdi se mi, da žrebe še ni dolgo mrtvo. Še čisto sveže je. Poginilo je najbrž pred prav kratkim časom, morda pred 1—2 urama. Skusiva malo preiskati. Mogoče se da dognati vzrok smrti!“

„Kakšen vzrok bi neki mogel biti?“ je neverno vprašal Brajdar. „Kobila je bila krmljena, napojena in vprežena kakor vsak dan!“

Razumnik vpraša: „Ali kobila v zadnjih urah ni padla, se spoteknila ali se kjerkoli pritisnila?“

„To je že mogoče!“ pravi Brajdar. Kdo pa more na take malenkosti paziti! Hlapcu sem že zdavnaj rekel, naj hodnik v hlevu nekoliko popravi; kakor pa sedaj vidim, tega ni storil.“

„Hodnik je seveda zelo slab!“ odvrne Razumnik. „Tu si more žival glavo in nogo polomiti. Kaj pa je to?“

Zapazil je na podboju majhen šop konjske dlake. „Zdi se mi, da se je tu neki konj obdrgnil!“ pravi dalje. „Tu je vendar dlaka na podboju. Najbrž je kobila šla preblizu ob podboju. Ima tudi lepo prasko ob strani na trebuhu!“

„Ali se je kobila podrgnila ob podboj, ko je šla vun?“ zakliče hlapec.

Hlapec dejstva ni mogel tajiti, zato je po kratkem obotavljanju povedal, kako se je vse zgodilo.

„Sedaj mi je jasno,“ pravi Razumnik. „Kobila je močno zadela ob podboj. To popolnoma zadostuje, da se povzroči prezgodnji porod. Močan sunek v spodnji del telesa je lahko zadosti, da pri kobilah, ki so že tako dolgo breje, nastopi prezgodnji porod, ali da zvržejo. Skrbeti bi se moralo, da gredo kobile lahko iz hleva, ne da bi morale kam zadeti. V tem hlevu pa bi to bilo prava umetnost.“

Brajdar je naredil zelo kisel obraz. Vendar mu sedaj ni moglo nič več pomagati. Nesreče sedaj ni bilo mogoče več preprečiti, ker se je že zgodila. Drugo jutro je hlapec popravil slabi hlevski hodnik na ta način, da je kotanje kolikor mogoče dobro zaravnal s peskom. Toda sedaj je bilo prepozno.

Ko je hotel Razumnik domu, je pridrvel Šerjakov sin s praznim vozom v polnem diru po vaški cesti.

Razumnik se je umeknil in stopil k Vrhovniku, ki je stal na svojem dvorišču.

Razumnik je vprašal: „Ali ni to breja Šerjakova Rdečka?“

„Da, Rdečka je breja,“ potrdi ta.

„Potem je pa zelo neumno, tako poditi!“ odvrne Razumnik. Drvenje po kotanjasti cesti vendar zelo škoduje kobilam, ki so že dolgo breje.“

V tem trenutku je nekdo porinil iz stranske ulice prazen voz na cesto. Šerjakov voz bi moral s tem vozom zadeti, če bi ne bil sin, ki je vozil, v zadnjem trenutku močno pritegnil vajetov in ustavil konje, breja Rdečka bi pa bila pri tem kmalu padla.

„Če sedaj kobila ne zvrže, je to čudež!“ je zaklical Razumnik proti Vrhovniku. Kobilu je pri hipnem ustavljenju kar potegnulo nazaj. Kmalu bomo o tem slišali!“

Razumnik je šel dalje, Vrhovnik pa po svojem delu. Šerjakov sin se je pa med tem pripeljal domov, Izpregel je konja in jima prinesel krme: ovsa in rezanice.

V začetku je žrla Rdečka prav dobro. Čez pol ure je pa prenehala žreti. Vlegla se je in začela potem stokati in se napenjati.

Šerjakov sin se ni malo prestrašil, ko je, vstopivši v hlev, zagledal kobilo ležati na tleh. Mislil je, da jo kolje, vendar se ni premetavala.

Ves v strahu je planil v hišo in poklical očeta. Oba sta hitela v hlev.

Kobila je še vedno ležala na tleh. Močno se je napenjala in ob nekem močnem popadku se je prikazal mehur.

„Rdečka bo storila!“ je vzkliknil Šerjak zelo jezno. „Zgoditi pa bi se imelo to šele čez 8 tednov, kajti breja je komaj devet mesecev in pol.“

V treh minutah je bil mehur pretrgan in prikazalo se je mrtvo žrebe. Moglo je biti staro 9 do 10 mesecev, kajti po vsem telesu je bilo poraščeno z dlako in je bilo od tam, kjer se prične rep, pa do gobca dolgo približno 120 do 130 cm. Čez četrto ure je šla brez zapreke tudi posteljica (trebilo) od kobile, in kobila je zopet vstala. Kmalu je začela tudi žreti. Žrebe je pa bilo izgubljeno.

„Škoda lepega žrebička,“ pravi Šerjak Razumniku, ki ga je poklical v hlev, ko je šel mimo. „Samo še 8 tednov, in žrebe bi bilo pravilno prišlo na svet. Pri konjereji je, žal, sreča tako redka.“

„Lehko ti razodenem, odkod je v tem slučaju prišla nesreča,“ je odvrnil Razumnik. Povedal mu je, kako je sin z obema konjema pridiral, kako je moral na mah ustaviti, da bi ne zadel ob neki prazen voz. „Tu seveda ni čudno, če pri takem pretresu života kobila prezgodaj vrže.“ Tako je končal svoje pripovedovanje.

Sin je pa zamišljeno stal poleg mrtvega žrebeta. Kako se ga je že dolgo veselil! Samo po njegovi krivdi je kobila storila prezgodaj, in mrtvo žrebe.

Sklenil je, da bo v prihodnje z brejimi kobilami vendar nekoliko previdneje ravnal.

Prihodnjo nedeljo so sedeli kmetje v Lipovčevi gostilni.

Pogovor se je sukal o konjereji.

Brajdar in Šerjak sta menila, da bi bilo za breje kobile najbolje, če bi se sploh ne vpregale. Podkrepila sta svoje mnenje z obema slučajema, ki sta se ravno kar njima primerila.

„V kobilarnah tudi ne vpregajo kobil,“ je pravil Šerjak. „Tu jih naženejo na pašo. Tam se ne more nič zgoditi. Mi jih pa vpregamo pred voz; tu morajo zvreči.“

Razumnik odvrne na to: „Tega mnenja pa jaz nisem. Tri kobile sem letos pripustil, in doslej še ni nobena zvrгла. Kobilam prav nič ne škodi, če jih vpregam, kadar so breje. Nasprotno, jako jim koristi. Če jih praviloma vpregamo, kadar so breje, se porod zvrši tem hitreje in laglje. Primerno, ne pretežno delo je posebno za take kobile zelo potrebno, ki so že dolgo breje. Če se ne vpregajo, bi se pa morale po več ur okrog voditi. Seveda ne smemo pri delu prekoračiti gotove meje. Samo prevelik napor more živalim škoditi. Tudi se ne sme pripetiti, da bi se v spodnjem telesu preveč pretresle, kakor se je to zgodilo Brajdarjevi in Šerjakovi kobilu. Ravnotako je ob priliki lahko jako nevarno, če jih oje premočno bije.“

Lipovec se oglasi: „Moja kobila se pa sploh ni obrejila! Prav zastoj sem plačal skokovino.“

Razumnik odvrne: „To vendar ni čudež, če se debela, lena Belka noče obrejiti. Nekoliko manj krme ji pokladaj spomladi. Predvsem naj pa pozimi marljivo dela. Vozi z njo drva, namesto da stoji po cele tedne v hlevu. Potem se bo vse gotovo izpremenilo in skokovine ne boš več zastoj plačeval! Ko se začne pojati, jo dobro jahaj. Lehko jo pripustiš tudi k dvema žrebema en dan.“

„To si zapomnim,“ pritrudi Lipovec.

„Pri meni je kaj redko, da bi se kobila ne ubrejila,“ pripoveduje Razumnik. „Moje kobile pa tudi morajo pošteno, pa tudi po pameti delati. Skrbno pazim, da se mi preveč ne zdebele. Kobil pa tudi nimam samo zaradi reje, ampak za kmetijsko delo. Če bi se kaka kobila ne ubrejila, dasi mora mnogo delati, tedaj poskusim samo še enkrat. Če se tudi drugo leto ne ubreji, tedaj je sploh več ne pripuščam in si prihranim skokovino.“

Kopitar odvrne na to: „Razumnik, ti imaš vedno srečo pri konjereji. Tvoje kobile se vselej ubrejijo, nikoli ne zvržejo in vsako leto imaš najlepša žrebeta, ki krasno rasejo. Ti moraš početi kaj prav posebnega.“

„Ljubi сосед, jaz ne uganjam nikakih umetnosti, niti čarovnij,“ pravi nagovorjeni smehljaje. „Spremite me v moj hlev, in pokažem vam, kako delam.“

„Pojdimo,“ vzkliknejo kmetje.

Nato so se dvignili Kopitar, Vrhovnik in Šerjak. Pridružili so se jim tudi Čednik, Lovrač, Tone, Brajdar in Lipovec.

Kmetija je ležala poleg Kopitarjeve. Kmalu so bili tam. J.

Žrebetna kobila in žrebe po porodu.

Prvi tedni po porodu, čeprav niso posebno prijetni ne za konjerejca, ne za kobilo in žrebe, so največje važnosti. V tem času mora konjerejec kobili in žrebetu posvetiti največjo pozornost. Ker mora sedaj kobila pridelovati zadostno množino mleka ter je po žrebetu motena, se ne sme preveč rabiti za delo. Kobila in žrebe sta v tem času najbolj izpostavljena zunanjim škodljivim vplivom, obenem se jih pa sedaj najmanj moreta varovati. Zato jih mora varovati lastnik, konjerejec.

V prvih tednih po porodu se kobile in žrebata pogosto poškodujejo. Da bo konjerejec mogel kobilo in žrebe v tem času varovati, naj uvaža naslednje.

Ko je žrebe zapustilo materno telo ter se je popkova vez pretrgala ali prerezala in podvezala, pri čemer je skrbeti za največjo snažnost, je treba žrebe varovati prehlajenja. Žrebe je namreč po porodu zelo toplo in mokro. Navadno skrbi kobila z oblizovanjem, da žrebe posuši. Pa tudi kobilo je treba s slamo drgniti, ker je tudi ona vsled poroda vroča in mokra.

Nadalje je skrbeti, da se vsa nastelja, ki se je med porodom onesnažila in zamazala, odstrani iz hleva in nadomesti z drugo, suho, čisto nasteljo. Najboljša nastelja je slama.

Če se žrebe pusti v zamazani, premočeni nastelji, dobi vnetje popkovine. Popkovina se prične gnojiti, in to ima za posledico notrajno zastrupljenje, hromoto, hiranje itd.

Vedno je treba skrbeti, da se trebila takoj docela odstranijo, ker drugače prično gniti; nastelja se okuži, po nji se okuži zrak, ki škodljivo vpliva na žrebe kakor tudi na kobilo. Pri kobili se pojavi gnojno vnetje spolovil. Kobile vsled tega pozneje rade zvržejo, ali pa se sploh več ne oplode.

Napačno ravnaajo konjerejci, ki smatrajo kobilo v prvi vrsti kot delovno in šele v drugi vrsti kot plemensko žival.

Konjerejec si misli: sedaj si mi srečno žrebila, sedaj pa hitro na delo; krme mi ne boš zastoj žrla.

Preveč dela v prvih tednih škoduje, ker mora žival izgubo moči nadomestiti. To pa je le mogoče z dobro, pravilno krmo in z varovanjem. Popolnoma se kobila popravi v 3—4 tednih.

Pa tudi preveč krmiti ne smemo kobile prve dni. Polagati moramo pač tečno, lahko prebavno krmo, posebno nekaj take krme, ki prideluje mleko, toda dajati moramo krmo večkrat v majhni meri.

Žrebetu moramo po porodu pomagati, da pride pod vime ter prične sesati. Žrebe mora dobiti prvo mleko; napačno je to izmolsti. Prvo mleko vsebuje snovi, ki žrebetu odvajajo iz črev predporodno blato. Če bi to blato zastalo v črevih, bi nam žrebe poginilo.

Pri kobili pridemo polagoma na navadno krmo. Krma za kobile naj bo oves, dobro seno, nekaj suhe detelje in slama. Koruze in otrobov ni priporočati, ker se v prebavilih zelo radi skisajo ter pokvarijo mleko, ki škodljivo vpliva na žrebe. Žrebe dobi napenjanje želodca in črev, drisko ter nam lahko v par dneh

pogine, če ne posežemo vmes z dobrimi zdravili in če hitro ne premenimo krme za kobilo.

Krma žrebata naj bo v prvi vrsti materno mleko, ki ga mora dobiti zadostno množino. Naloga konjerejčeva torej je, da skrbi, da kobila pridelala dovolj mleka. To se pospešuje s pravilnim krmljenjem.

Pozneje prične žrebe tudi samo jesti. Ugaja mu mehko seno s senožeti. V 5. tednu je treba priboljška v obliki ovsas. Spočetkoma polagajmo oves zdrobljen, pozneje cel. Množina naj bo začetkoma 1 kg, pozneje 2 kg do 3 kg. Oves vpliva na rast, na pravilen razvitek kosti in mišic ter napravlja vsled tega podlago za dober razvitek konja.

Žrebe naj bo po možnosti vedno pri kobili, tudi med rabo za delo.

Le takrat, če je kobila vsled dela preveč vroča, ne smemo žrebata pustiti h kobili, ker bi mu preveč segreto mleko utegnilo škodovati.

Žrebetu moramo vso krmo, seno in oves, polagati na tla, oziroma v jasli, ki leže na tleh. Tako krmljenje žrebet je pravilno ter učinkuje na pravilno rast.

Polaganje krme v visoke jasli ali v lestvo je napačno, škodljivo ter povzroča skriviljenje hrbta in skriviljenje nog.

Žrebe naj bo pri kobili 5—6 mesecev, ker mleko, ki ga dobiva v tem času — čeprav pozneje v majhni meri — vendarle močno vpliva na dober razvitek žrebata. Po 6 mesecu naj se žrebe hitro odstavi, in ne polagoma.

Sedaj je skrbeti za zadostno krmo. Če je žrebe ne dobi, zaostane v rasti, česar pozneje ni mogoče popraviti. Kolikor več tečne, lahko prebavne krme, dobrega sena, nepokvarjenega ovsas žrebe dobi, toliko bolj rase in se razvija v okostju. Razen sena in ovsas je žrebetu potrebna tudi paša.

Že poprej je moralo žrebe s kobilo tekati, bodisi pri delu, bodisi na paši; toliko bolj potrebuje sedaj prostosti, zraka, svetlobe, ki jih ne dobi v temnih zatohlih hlevih, ampak na prostem. Kolikor več je žrebe na prostem, toliko lepše se razvija.

Če bodo konjerejci ta navodila vpoštevali ter se po tem ravnali, bodo prirejali zdrava, lepa, pravilno zrasla žrebata ter bodo imeli vedno dobre, čile konje. Dober konjerejec imej vedno v mislih, da je za pravilen razvitek žrebet neobhodno potrebno zadosti ovsas, sena, paše, zraka, svetlobe in gibanja. Brez teh si ni mogoče misliti pravilne konjereje. P.

Naprava tekališč za konje.

Neprestano bivanje živali v hlevu in hlevski zrak, ki je nasičen s škodljivimi kalmi in ima le malo kisika, povzročata ohlapnost kože in oslabelost v prebavljanju, pomanjkljivo tvorjenje krvi v vsem telesu in zmanjšano odpornost proti zdravju škodljivim vplivom. V hlevu vzgojene živali imajo mehkejša kopita. Če se premalo gibljejo, se mišice mladih živali ne morejo okrepiti in v kitah in mišicah se nabira mast, ki zmanjšuje gibčnost in moč živali. Neprestano bivanje v hlevu torej slabi vse telo in razvijanje živali, ki še rase. Če se pa žival pušča vsak dan na prosto, se zviša dihanje, pljuča in prsni koš se razširita in velika srčna mišica se okrepi. Vztrajnejše dihanje in dovajanje svežega zraka prav v zadnji kotichek pljuč pospešuje kroženje krvi. Vsled bivanja na svežem zraku se zmanjšuje sprejemljivost boleznih in spolno delovanje postane pravilnejše. Konji, ki se pasejo, so vsled krepkejše rasti največkrat rodo-

vitnejši in njih tek in prebava sta se vsled gibanja na prostem povečala. Podcenjevati se tudi ne sme ugodni vpliv gibanja mišic na telesno obliko. Brez dvoma se krepijo tudi kosti, ki se jih večkrat drže gibljive in močnejše razvite mišice; zlasti se pa krivi udje vsled prostega tekanja in gibanja mišic včasih prav ugodno zravnajo, dočim postanejo živali v hlevih, ki so vedno privezane, krive in hrome, še preden se sploh rabijo.

Kdor se resno peča z rejo konj, mora, če jih hoče imeti zdrave, skrbeti v bližini hlevov za tekališča. Goniti jih na prostor za krave, se nikakor ne priporoča, kajti uboga žival vdihava na tem kraju pline, ki jih izpuhneva gnoj; ta je pa tudi škodljiv kopitom, kajti močna in trda kopita, ki se jim rast in razvoj konča šele s končanim petim letom, se na prostoru za krave nikoli ne dosežejo. Nasprotno, prav zgodaj bodo že začela gniti ter se omehčajo. Kopito postane polno in dobi široko obliko. Torej ravno najvažnejši deli konjskega telesa, ki pridejo za poznejšo rabo konja v poštev, to je pljuča in kopita, trpe, če spuščamo žrebeta neprestano na gnojišče.

Če torej hočemo, uvaževaje pomen take naprave za rejo, napraviti za žrebeta tekališče, je treba paziti na naslednje točke. Kolikor dopuščajo razmere, naj leži tekališče blizu hleva, da pri odprtih vratih žrebe lahko poljubno menja hlev ali pa tekališče, oziroma da se v slabem vremenu lahko neovirano zateče v hlev. Če je večje število žrebet, mora biti izhod iz hleva širok (do 3-3 m) in oboji vrat morajo biti opremljeni z valčki, ki se okrog svoje osi podolgem vrtijo, da se žrebata, ki silijo skupaj iz hleva ali v hlev, ne poškodujejo. Visoki pragi, ki se na njih žrebata lahko spotaknejo ali zdrsnijo, se ne smejo postaviti med hlevom in tekališčem. Skrbi naj se tudi, da se vrata sama ne zapirajo ali da bi se žrebata poškodovala na ključavnici v vratih. Glede tega tekališča se mora tudi paziti, da je kolikor mogoče zavarovano proti solncu in vetru. To se lahko doseže s pomočjo sosednih poslopij, ki stoje blizu hleva.

Oblika tekališča naj bo podolgast štirikotnik, ki je na obeh koncih zaokrožen, da ima žrebe podolgasto pot za tekanje, ne da bi se bilo treba bati, da bi se poškodovalo ob ostrem oglu, če bi se hitro obrnilo. Pretesna tekališča imajo, zlasti če se spušča vanja veliko žrebet, prav take nedostatke kakor čisto štiriogla. Najboljše razmerje krajše proti dolgi strani bi bilo 2 : 3.

Velikost tekališča naj se ravna po številu žrebet, ki ga obenem rabijo. Če nočemo, da bi žrebata mirno stala, moramo za vsako žrebe vzeti najmanj 1 ar prostora. Čim več se more dati žrebetom prostora, tem bolje je, ker se žrebata v tesnem prostoru premalo gibljejo in se v slabem vremenu v tem slučaju prav lahko prehalde.

Tla tekališč naj bodo peščena, da prepuščajo vodo. V mokirih in mehkih tleh postanejo kopita žrebet široka in vlažnost izhne maščobo iz kopita, da postane krhko in lomljivo. Na trdih kamenitih tleh se pa kopito preveč obrabi in bati se je poškodovanja kopit. Kremenčeva, s peskom posuta tla so za kopita najboljša. Ker so dela za odvajanje vode v vlažnih tleh predraga, se priporoča nasuti 30 cm visoko plast zdrobljene opeke, žindre itd. in čez to se potem nasuje pesek. Tudi tlakanje prostora, ki se potem nasuje 20 cm nadebelo s peskom, daje suho podlago. Zelo se priporoča v obrambo proti vlažnosti, da je prostor malo nagnjen na eno stran; v celoti naj pa bo tekališče ravno, kajti

če tla preveč padajo, se mora žrebe neprestano nena ravno držati. Tla morajo biti brez kamnov in lukenj, ker se je sicer bati poškodbe in celo ohromelosti. Travnata tla so sicer vsled prožnosti dobra za ude in za kopita, toda žrebata jih zlasti ob straneh hitro poteptajo in potlačijo; za krmo žrebetom so pa travnata tla vsled majhnega prostora navadno brez pomena. (Konec prih).

Konjerejske vesti.

Izločitev državnih žrebcev na Kranjskem. Dne 5. julija t. l. se je vršil pregled državnih žrebcev v žrebčarski postaji na Selu. Pregleda so se udeležili: zastopnik žrebčarskega oddelka iz Gradca, gosp. major plem. Pfeifer, zastopnik žrebčarske postaje na Selu, g. ritmojster Radaj, g. štabni živinozdravnik Lesky, gg. komercialni svetnik in predsednik konjerejskega odseka Frančišek Povše, Leopold baron Liechtenberg, živinozdravniški nadzornik Alojzij Paulin in Frančišek Zupančič. Na predlog zastopnikov konjerejskega odseka se bodo za sedaj izločili naslednji žrebci:

štev. 388.	Gidran,	arabske pasme	(postaja Koseze),
" 381.	Amurat,	" "	(postaja Cerklje),
" 450.	Pluto,	lipiške	(postaja Cerklje),
" 346.	Nonius,	angleške	" " Vel. Gaber),
" 394.	Gregor,	pinčgavske	(postaja Ig),
" 384.	Arno,	" "	" " Podsmreka),
" 368.	Grossartig,	" "	" " "
" 408.	Saalfelden,	" "	(postaja " Gorje).

Uradne vesti konjerejskega oseka.

R a z g l a s.

Glasom med c. kr. vojnim ministrstvom in c. kr. kmetijskim ministrstvom sklenjenjega dogovora se bodo počeni z letom 1913. za plemenitev sposobne iz vojaštva izločene kobile v kronovinah in deželah, zastopanih v državnem zboru, prepuščale kmetijskemu ministrstvu, da jih odda brezplačno zaupanja vrednim konjerejem.

Dotični konjerejci so zavezani, te iz vojaštva izločene kobile rabiti za rejo in vsa od teh kobil dobljena žrebata, ko dosežejo starost 3 let, v odkup predstaviti pristojni c. in kr. remontni komisiji, ki ima do teh žrebet predkupno pravico.

C. kr. kmetijsko ministrstvo ima pravico, da izmed prej omenjenih žrebet izbere in prevzame primerne odstavljene žrebčke.

Natančnejši pogoji glede oddaje teh iz vojaštva izločenih kobil se nahajajo v evidenčnem zvezku, ki je na vpogled pri državnih žrebčarskih oddelkih.

Enako prepusti c. in kr. vojno ministvo c. kr. kmetijskemu ministrstvu plemenske kobile za vzgojo mul v omejenem številu v svrhu oddaje zaupanja vrednim rejcem pod istimi pogoji.

Reflektanti na zgoraj omenjene izžrebane kobile imajo vložiti svoje prošnje pri pristojnih državnih žrebčarskih oddelkih*) in da bodo upoštevali, v kolikor bo kobil na razpolago.

Natančnejše določbe glede časa in kraja oddaje se bodo svoječasnno naznanile.

Stem se razveljavijo vse prejšnje tozadavne določbe.

Dunaj, 19. junija 1913.

Od c. kr. kmetijskega ministrstva.

*) Za deželo Kranjsko pride v poštev c. kr. žrebčarski depot na Selu pri Ljubljani. Za nadaljnja pojasnila glede tega razglasa naj se nihče ne obrne na c. kr. kmetijsko družbo, oziroma na konjerejski odsek ali uredništvo tega lista, kajti več, kakor je v razglasu povedanega, tukaj v Ljubljani ne vemo.